

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII. V Ljubljani v sredo 23. avgusta 1854.

List 67.

Od reje kopriv.

Govorili smo v 64. listu „Novic“ o dobrih lastnostih koprive. Povedali smo, da je kopriva prav koristna rastlina, katero ljudje zamenjajo, živina pa ljubi ter se dobro ima, če jo uživati dobiva. Rekli smo, da koprive tudi ljudem teknejo, ko bi oni vedli in hotli v hrano si jih pripravljati. Tedaj bo prav, če od reje kopriv še nekaj dostavimo.

Gotovo ni kmetij ali vasi, kjer bi ne bilo taci krajev ali pustih ledin, ktere za rejo drugih sadežev niso vgodne. Naj bi se tam sadila tako koristna kopriva! Pesek, ilovca, melje, težka in mastna zemlja, merzel ali gorek, vlažen ali suh svet, doline in sterminje — z eno besedo, vsaka zemljina, naj leži proti solncu ali ne, ji je primerna, vsaka ji je prav. Le po močvirjih in v vodi ne raste kopriva.

Ko bi bili kje popolnoma goli kamnitni kraji, naj se na-nje nanosi cestnega blata in gliba, le kaka dva pavca na debelo; potem naj se tje seje koprivino seme. Veselo bo rastle, in kmet si je travnik napravil, ktereга poleti zamore trikrat kositi, in kateri mu mnogo in dobre klaje daje.

Koprivnega semena je lahko nabrati o zadnji polovici tekočega mesca (avgusta) ali o začetku prihodnjega (septembra). Odrežemo namreč steblica in jih pustimo sušiti se; potem jim odpade lahko seme.

Kadar hočemo koprive sejati, naj se njih seme prav na debelo trosi. Nar boljši čas vsejanja je mesca septembra (kimovca). Pervo leto do perve žetve se pa nobena živina ne sme koprivišču bližati; tudi je dobro, pred drugim letom kopriv ne kositi, da toliko bolj v steblica grejo.

Za nasetev koprive, pravijo nekteri kmetovavci, je hasnivo, jo s četertinko divje cikorije posejati. Slednja namreč daje ravno take prav dobre in tečne klaje za goveda in ovce.

Ako bi hotel kdo koprive saditi namesto sejati, naj izvzdigne mesca vinotoka (oktobra) mlade deblica opazno z vsimi njihovimi koreninicami vred; naj jim odreže 1 pavce visoko njih steblica, razdeli koreninice, ter jih posadi zatem poredoma v verste kake 3 pavce saksebi ravno tako globoko, kakor so prej v zemlji bile.

Tako sajenje je sicer nekoliko bolj težavno, kakor sejanje; izplača se pa ta mali trud s tem prav obilno, da ti sadeži koj o prvem poletju se zamorejo že dvakrat kositi.

Ker je pa več sort kopriv, ni jednako, katero vsadimo.

Nar boljša in edina, katero gré saditi, je velika kopriva (Hanfnessel). Ta raste visoka kot mož in je zlo podobna naši konoplji. Nahaja se po vsih vaséh. V dobri zemlji doraste 7 do 8 čevljev visoka.

To je vse, kar kopriva potrebuje, koristi pa na mnogo viž, kakor smo že povedali. Celo preja in platno se dasta iz nje napraviti. Od tega pa drugikrat nekaj.

J. Š.

Nekaj za živinorejo.

Jesenovo listje.

Na Francoskem so kmetje po več goratih krajih, kjer se marljivo z živinorejo pečajo, mnogo jesenov nasadili, katerih listje ravno tako skerbno pobirajo, kakor na Laškem in drugej murvino listje. To listje pokladajo živini pozimi, kadar so pašniki s snegom pokriti. Tudi po nekterih krajih Talijanskega je navada živino z listjem kermi.

Branje jesenovega listja je konec poletja, ko je list popolnoma izrastel, ter se dá lasno odtegati. Zberejo se naj urniši mladi fantje iz vsake hiše, splezajo na drevesa, ter osmukajo listje od drevés. Vsaki teh biravcov se močno varje, da ne enega listeka ne zgubi. Vtaknejo listje v velike vreče, ktere imajo pripasane, in ktere potem v 2 ali 3 seznaje globoke jame izpraznejo, ktere so si bili v prav suho zemljo izkopali.

Kadar so te jame do dvéh tretjin z listjem napolnjene, ga pokrijejo s slamo, ter namečejo potem več čevljev visoko persti na-nje, katero terdo potolčejo, da nobena mokrota va-njo se vriniti ne more.

Listje, katero je tako zavarovano, da zrak do njega ne more, ostane do spomladi mehko in zeleno; živina ga rada je in se odebeli jako naglo po njem.

Na Veroneškem, kjer si listje po ravno popisanim načinu hranijo, mešajo tudi v letih, v katerih je veliko vina, zeleno grojzde med tisto. Tako kermo ima živina rajši od vse druge; celó za deteljo ne porajta tako.

Ali pri nas kmetovavci še niso povsod poskusili jesenovega listja za kermo rabiti? Priporočamo jim: naj ga poskusijo.

J. Š.

Gospodarske skušnje.

Še nekaj od tega: „kako meso poleti gnjilobe obvarovati“.

Na vprašanje v 64. listu „Novic“ za zvezdico: „ali ni zlo težavno meso tako v sklenico spraviti?“ Vam odgovorim: Nobena ravnava ni tako lahka, kakor ta. Pri kumarnih sklenicah je po navadi vrat 3 pavce in še več širok. Urežite tedaj podolgast kos mesa, vtaknite ga v sklenico in vprite po tem pod vratom navskriž vprek dva klinčka, obernite sklenico okoli, in meso bo po tem v okoli obernjeni sklenici nad vratom na klinčkih ležalo, in postavite na dno krožnika ali sklede, kakor smo zadnjič popisali. Ako imate pa poveznik, natakните kos mesa na šilast (špičast) drogoc, postavite potem kos na drogcu v krožnik ali skledi, poveznite